

De visserij in België

Jan Mees, 2001

Het economisch belang van de Belgische visserijsector is marginaal van nationaal economisch perspectief. De bijdrage tot BNP en tewerkstelling is bijna verwaarloosbaar (fracties van percenten). De totale aanvoer in Belgische en vreemde havens is ongeveer 26.000 ton, met een standhoudende omzet van 3,5 miljard BEF. De door Belgische vaartuigen in Belgische havens aangevoerde hoeveelheid vis stagneert rond de 18.000 ton, met een totale besomming van 2,5 miljard BEF. Er zijn drie vishavens van betekenis: Zeebrugge (veruit de belangrijkste met ongeveer 65% van de totale vangst), Oostende (31%) en Nieuwpoort (4%). Buitenlandse vissersvaartuigen voeren slechts 400 ton vis aan ter waarde van 50 miljoen BEF. De aanvoer van onder Belgische vlag gevangen vis in het buitenland - voornamelijk in Nederlandse (84%), Franse (8%) en Deense havens - schommelt rond de 8.000 ton en een waarde van 1 miljard BEF. Er zijn in België ongeveer 750 vissers actief. De visserijsector beperkt zich in essentie tot de zeevisserij: er is vrijwel geen commerciële visvangst in binnenwateren (jaarlijkse opbrengst van iets meer dan 500 ton). De zoetwater-aquacultuurproductie (voornamelijk karper en forel) verschaft werk aan een 140-tal mensen. Mariene aquacultuur is in België onbestaande, alhoewel er recent pilootprojecten voor oester- en tarbotkweek werden opgestart. België is wel een belangrijke visverhandelende natie. De hoeveelheid verhandelde vis (220.000 ton ter waarde van 39 miljard BEF in 1997) is meer dan 12 maal hoger dan de lokale productie, en er werken ongeveer 1260 mensen in de visverwerkende nijverheid, vooral in de regio's Brugge en Oostende.

De visserij is zeer gespecialiseerd voor wat betreft de visserijmethoden: meer dan 90% van de vaartuigen bedrijven de boomkorvisserij, die jaarlijks 22.000 ton landt. De bordenvisserij, langoestinevisserij en garnalvisserij landen elk jaarlijks 750-850 ton. De vloot opereert in kustwateren - de belangrijkste visgronden zijn de zuidelijke en centrale Noordzee. Daarnaast wordt er ook gevist in de Keltische en Ierse zeeën, het Kanaal, de Golf van Biscaye en de noordelijke Noordzee. De belangrijkste doelsoorten zijn (aanvoer in dalende volgorde): schol, tong, kabeljauw, roggen, tongschar, ponen, inktvissen, wijting, schar, hondshaai, garnaal, griet, tarbot, schelvis, sint-jacobsschelp, zeeduivel en langoestine. Ongeveer de helft van de totale waarde is tong. Deze soort vertegenwoordigt 47% van de totale waarde en 18% van het totale gelande volume (vergelijk met schol: 12% waarde, 24% volume en kabeljauw: 10% waarde, 19% volume). De meest waardevolle vis is tarbot.

De Belgische zeevisserijvloot is één van de kleinste van Europa. Het aantal vaartuigen is geleidelijk gedaald van ongeveer 460 in 1950 tot minder dan 130 in 2000. Ook de aantallen vaarten en zeedagen zijn proportioneel verminderd. Het gemiddelde vermogen van de schepen is dan wel spectaculair gestegen (van een motorvermogen van 97 kW en een bruto tonnenmaat van 58 ton in 1950 tot 440 kW en 157 ton in 1997), de totale gelande hoeveelheid vis per dag op zee is nagenoeg gelijk gebleven van 1976 (806 kg/dag) tot 2000 (840kg/dag). Ook de totale waarde van de vangsten bleef relatief stabiel. Hoge capaciteit van de vaartuigen en stijgende visprijzen maken de zeevisserij een leefbare sector. De vloot heeft heden een totaal geïnvesteerd motorvermogen van 63.000 kW en een totale bruto-tonnenmaat van 23.000 ton.

Europese regelgeving zal de verdere expansie van de sector tegenhouden, met als gevolg stasis of reductie van de capaciteit in België. Europese herstructureringsprogramma's (om tot structurele omkering te komen van de situatie van overcapaciteit) worden geïmplementeerd voor periodes van 6 jaar. Nationaal

zetten de meerjaren oriëntatie programma's doelstellingen voor de evolutie van de capaciteit van de vloot. Huidige doelstellingen zijn een behoud van de huidige situatie. De Belgische regering legt ook beperkingen op (maximale vangsten per kalenderdag en per-uur aanwezigheid in specifieke zones). Deze beperkingen beïnvloeden vooral de tongvisserij, in mindere mate schol en kabeljauw: dit om vangsten te spreiden in het seizoen en om het gebruik van quota te maximaliseren. De quota worden per land en per soort gezet, en worden afgeleid van totale toegestane vangstwaarden. De quota kunnen geruild worden met andere lidstaten, en België onderhandelt hiervoor met de buurlanden, meerbepaald voor de quota voor kabeljauw, schol, tong en haring.

De duurzame ontwikkeling van de sector is een internationale aangelegenheid. In de tweede helft van de twintigste eeuw is de visserijsector op wereldschaal sterk gegroeid, vooral door de verbetering van technieken en de modernere uitrusting. Momenteel kampt de sector binnen de Europese Unie met een toenemend structureel gebrek aan evenwicht tussen de vangstcapaciteit en het biologische potentieel van de visbestanden, wat overbevissing en veranderingen in het mariene ecosysteem meebrengt. Tussen de visserij en de mariene ecosystemen bestaat een complexe en gevarieerde wisselwerking, waarbij directe en indirecte effecten kunnen worden onderscheiden. Visserij kan directe consequenties hebben voor de fauna en flora van de zee. Omgekeerd is de visserij afhankelijk van de kwaliteit en beschikbaarheid van de rijkdommen van de zee, waarvan de beschikbaarheid zelf afhankelijk is van de toestand van het milieu waarin ze zich ontwikkelen. De belangrijkste directe effecten zijn de visserijmortaliteit, die mede verantwoordelijk is voor het kleiner worden van de visbestanden en voor de wijziging in de demografische samenstelling ervan, ook van de soorten die gewoonlijk in de zee worden teruggegooid. Bepaalde vistechnieken kunnen veranderingen in de zeebodem teweegbrengen, wat ingrijpende gevolgen kan hebben op soorten die op die bodem aangewezen zijn. Visserijactiviteiten verstoren ook de leefomgeving van verschillende vogelsoorten en zeezoogdieren. Bijvangsten daarvan kunnen bedreigde diersoorten ernstig in gevaar brengen. Om te zorgen voor een zowel op economisch als op ecologisch gebied duurzame visserij, is een efficiënt beheer onontbeerlijk. De overbevissing leidt tot te grote en nutteloze druk op de mariene ecosystemen. De daarmee gepaard gaande achteruitgang van de visbestanden tast de rentabiliteit van de ondernemingen aan. Deze overbevissing is dermate groot dat de erkende wetenschappelijke instanties pleiten voor drastische vermindering van de exploitatieniveau's. Dat is met name het geval voor een aantal visbestanden die van essentieel belang zijn voor de Europese visserij, zoals kabeljauw, schelvis, heek, schol en haring. Het paaibestand wordt zelfs in meer dan één geval als onvoldoende beschouwd om een biologische ineenstorting van de bestanden te kunnen uitsluiten. Zo moesten voor haring en kabeljauw uit de Noordzee dringend zeer beperkende maatregelen worden vastgesteld.

Elk vooruitzicht voor ontwikkeling van de Belgische visserijsector hangt af van het gemeenschappelijk visserijbeleid van de Europese Gemeenschap. De lidstaten hebben zich ertoe verbonden een verantwoorde visserij en een duurzame ontwikkeling te bevorderen. Het gemeenschappelijke visserijbeleid van de Gemeenschap volgt de beginselen van duurzame ontwikkeling, rationeel en verantwoord beheer, alsook het voorzorgsbeginsel en het beginsel van preventief handelen. De hervorming van het gemeenschappelijke visserijbeleid is voorzien voor 2002. Hoofddoelstellingen zijn het volledig garanderen van de instandhouding van commercieel belangrijke visbestanden en van de betrokken visserijtakken, en van andere door de visserij aangetaste biota.

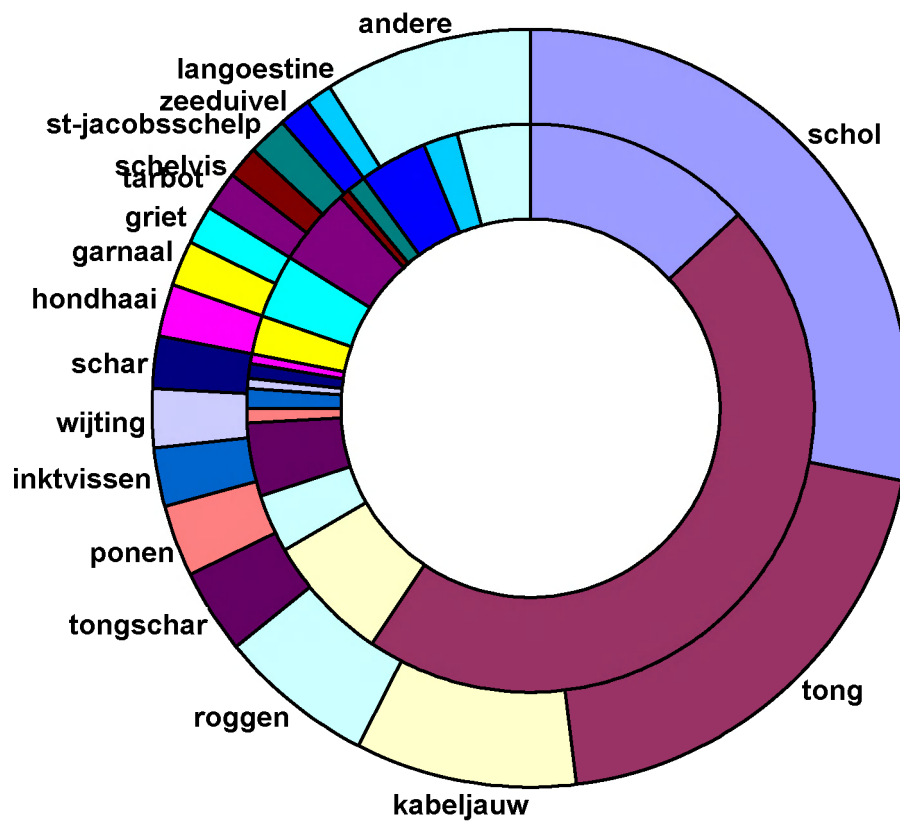
Zoals alle lidstaten, is België in haar visserij-inspanningen beperkt door EU regels met betrekking tot vangstquota en structurele fondsen voor de sector. Europa zal krachtig blijven optreden: de overcapaciteit in de visserij, die de belangrijkste oorzaak is van de overbevissing, moet worden aangepakt.

Om de toekomst van de sector economisch, ecologisch en sociaal veilig te stellen, moet geleidelijk worden overgegaan op een geïntegreerde aanpak waarbij de wisselwerking met de mariene ecosystemen in acht wordt genomen. Verantwoorde visserij is een visserij waarbij rekening gehouden wordt met het ecosysteem, de biodiversiteit, de behoeften van de consument en de belangen van de visserijsector.

Leessuggestie

Anon. (2001). Groenboek : de toekomst van het gemeenschappelijk visserijbeleid: Deel 1. Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen: Luxemburg. 52 pp.

Anon. (2001). Groenboek : de toekomst van het gemeenschappelijk visserijbeleid: Deel 2. De toepassing van de communautaire regelgeving voor de visserij en de aquacultuur in de periode 1993-2000: economische en sociale situatie van de kustgebieden : situatie van de visbestanden en vooruitzichten. Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen: Luxemburg. 131 pp.

Figuur 1. Belgische zeevisserij. Aanvoer per vissoort in 2000. Buitenring: gewicht, binnenring: waarde (bron: Ministerie van Middenstand en Landbouw, Dienst Zeevisserij).